თურქეთისადმი ჩვენი კანონიერი პრეტენზიების შესახებ

განმათავისუფლებელი ომის წარმატებით დამთავრების შემდეგ გამარჯვებული დემოკრატია ირაზმება როგორც მშვიდობიანობისა და უშიშროების დასაყრდენი. ამ ორგანიზაციაში თავისუფლებამოყვარე ხალხს სურთ დაიკავონ მათი მუსაფური ადგილი, ისინი ეძიებენ თავიანთი სახელგანთქმული მოსწრაფებათა განხორციელებას.

ქართველმა ხალხმაც, რომელმაც მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა ფაშიზმის განადგურების საქმეში, უფლება მოიპოვა წარადგინოს თავისი კანონიერი მოთხოვნები.

ჩვენ მოვმართავთ მსოფლიო საზოგადოებრივ აზრს თურქეთის მიერ წართმეული ჩვენი ძველისძველი მიწა-წყლის შესახებ.

საქმე ეხება არა უმნიშვნელო ტერიტორიულ შეგიწროებას, არამედ ჩვენი ხალხის ინდივიდუალობის აკვანს, ჩვენგან მიტაცებულს, დანაშაულს, რომელმაც ორად გაკეთა ეოცსელი ეროვნული სხეული.

საქმე ეხება ქართველი ხალხის საუკუნეობრივი ბრძოლის საგანს — ჩვენი ძველისძველი მიწა-წყლის დაბრუნებას.

ქართველი ხალხი ძველთაგანვე ცხოვრობდა, შრომობდა და იბრძოდა თავის ამ მკვიდრ ტერიტორიაზე — დიდი ტკივილის მოკიდებული დიდ კავკასიამდე. ჭეშმიდა რა თავისი ეთნიკურობა და სახელმწიფოებრიობის ახალბედა ცენტრებს, ქართველმა ხალხმა ცხადაყო სიცოცხლისა და შემოქმედების ინეიათი უნარი, შუამავლური მიწა-წყლის მტკიცე სიყვარული, ფრაკეი ნებისყოფა—დაეცეა ის, რაც მას ეკუთვნის.

ძველი წელთაღრიცხვის მეორე ათასწლეულში ხეთები და სუბარები, ქართველი ხალხის უმეტესი წინაპრები, პირველებმენ წინა აზიაში. ამ მდინარის დიდ უბეში, რომელიც მთელი ძველი მსოფლიოსათვის ცნობილია თავისი ქართული სახელწოდებით—ყალიბი (ახლა — ყიზილ-ირმაკი), მდინარეებს ტიგროსისა და ევფრატს ანუ ბეჭის ნაწილში ისინი ქმნიან ცაბრეთმოძმედო და მეტალურგიული კულტურის დიდებულ კერას.

ძველი წელთაღრიცხვის პირველი ათასწლეულის პირველ ნახევარში ეფრატეს სახელმწიფოს ღირსეულად ეჭირავს ხეთურ-სუბარული ცივილიზაციის დროსა და ანეთირეულს ამ ცივილიზაციას.

მომიბარე დამპყრობლებმა ბოლო მოუღეს ხალთიანი სახელმწიფოს. მაგრამ ქართველი ხალხი პოულობს თავის თავში სასიცოცხლო ძალას, რათა გამუწყვეტლივ განვითარების მრავალსაუკუნოვანი ციკლიზაციაა ახალ სახელმწიფოებრივ და კულტურულ ცენტრებში, რომელიც თანდათანობით ჩრდილოეთისაკენ გადადიან. ფრაკეეს ადგილს ეკავებს ქართველი ხალხის ორი ახალი სახელმწიფო—იბერია ალმოსავლეთით და კოლხეთი დასავლეთით.

ამ ახალად შექმნილ ანტიკურ ქართულ სახელმწიფოებს, რომელიც ორგანულად არიან ამოსული საერთოსახალხო ძირიდან, ჯერ კიდევ უკვეთია ძველი საეთნიკური ტერიტორიის ფრად მნიშვნელოვანი ნაწილი. ძველ ბერძენ ავტორთა სარწმუნო ცნობებით, სასპერთა, ე. ი. იბერთა სახელმწიფო—წინა აზიის ერთი ოთხ ულდიდეს სახელმწიფოთაგანი, ძველი წელთაღრიცხვის VI საუკუნეში „ეფრეულლებსა ქალაქსა და ადიაბენადენ", ე. ი. მთავრი (ალმოსალეთი) ტაერის ქედამდე.

ძველი წელთაღრიცხვის ჯერ კიდევ II საუკუნის დასაწყის იბერიის „ეფეთენის პარიადრის მთიანი ოლქი" — ახლანდელი სივანის ოლქს ალმოსავლეთ სეკტორი, ხეთთა ძველი სამეფოს ერთ-ერთი ძირითადი რაიონი. ამ იბერია გადიოდა ზეგეს ზღვაზე, რასაც გვიწერენს ტაბარანის სახელწოდება, რომელიც ატარებდა ქვეყანა ოლქისს შესართავის ალმოსალეთთან ჯერ კიდევ ტრაპეზონის დროს. ძველი წელთაღრიცხვის 66 წელს მითრიდატე პონტელეს, რომელიც პომპეზეს გამოეკეცა, ეფრატის ზემო წელში შეტაკება ბოუხდა ადგილობრივ იბერებთან, ძველი ქართველი პროკონსული ხორცენ-ჩოტენეს მკვიდრ მცხოვრებლებთან[1].

ტაბარანის ალმოსავლეთით, ზავი ზღვის სანაპიროზე მდებარეობდა მეორე ქართული სახელმწიფო, კოლხეთი, ერთ-ერთი წინა აზიის VI საუკუნის ოთხ უდიდეს სახელმწიფოთაგან, როგორც ამას მოწმობს ისტორიის მამა"—ჰეროდოტე[2].

მეცნიერებას მოუპოვია სარწმუნო ცნობები კოლხეთის, ქართველად — ეგრისის, სამეფოს საზღვრების შესახებაც. ცნობილი ბერძენი შეფარალი ჰეკეფორეტიანი ჭეშმარიტ, რომელიც პირიდიდ იყო კოლხეთში ძველი წელთაღრიცხვის 400 წელს, ამბობს, რომ ტრაპეზონტი და ციერანტი (ამჟამად გირესუნი) კოლხების ქალაქებია, რომ ტრაპეზონტის გარშემო კოლხები ცხოვრობენ. თავიანი ათასამეათასი რაზმით ქალაქიფეფტეგმ მოეკალი თვე დაჰყო კოლხეთ სოდელებში ტრაპეზონტის მახლობლად და აქედან ესხმოდა და ათარებდა კოლხეთის სხვა ნაწილებს[3].

სამხრეთ, უფრო სწორად სამხრეთ-დასავლეთ, საქართველოს მთელი ტერიტორია,—ე. ი. კოლხეთის ტერიტორია მდინარე ჭორეხის შესართავის დასავლეთით და იბერიის ტერიტორია მდინარე მტკვრის სათავეთა და ჩიდერის ტბის სამხრეთით,—უძველესი დროიდანვე მთლიანად დასახლებული იყო ქართველი ტომებით, რომელნიც შემდგომ ქართველ ერად გაერთიანდნენ.

ოცდაათი საუკუნე ებრძოდა ქართველი ხალხი, თავისი საკუთრებისა და თავისი პოზიციების დასაცავად, მტრულ ძალებს, რომლებიც ცდილობდნენ გამეფებულთან იგი მსოფლიო-ისტორიული ასპარეზიდან. მაგრამ ქართველ ხალხს არასოდეს არ დაუყარეგია ეროვნული თვითშეგნება და ეროვნული კავშირი თავის დიდ წარსულთან, ფარი არ უთქვამს თავის წინდათა-წინდათა უფლებებზე. ჭარაბი ძალების მოწოლით გამოწვეული ეკანონეგა დროებითი ალმოჩნდებოდა ხოლმე. ქართველი ხალხი ყველგ იკრძალა ძალებს და ეერანი მიკენდა ბეტრზე, ანადგურებდა დამპყრობლებს და ბრუნებდა თავის მიწა-წყალს.

ახალი წელთაღრიცხვის დასაწყისში რომაელებმა მოახერხეს კოლხეთის დაპყრობა. ფეფრო გვიან, IV საუკუნეში, ალმოსავლეთ კოლხეთისაგან შეიქმნა ლაზთა სამეფო, რომელიც ქართველები ყველა უფროდებდნენ ძველ ეროვნულ სახელ ეგრის. ლაზიკა რომ კოლხეთის მემკვიდრეა და თვითონ ლაზები რომ კოლხთა პირდაპირი შთამომავალნი არიან, ამას სადაოდ არავინ ხდის. ამას მოწმობს VI საუკუნის ბიზანტიელი ისტორიოსის პროკოპი ესკარიელი: „შეეძლებელია, რომ კოლხები იგივე ლაზები არ იყვნენ... კოლხთა სახელი ამკანდა ლაზებად შეიცვალა, როგორც ეს ბევრ სხვა ხალხშიც მომხდარა."[4] ამის შესახებ უფრო გარკვეულად ლაზარიკის პროკოპის უმეცრისი თანამედროვე და თანამეამბეული აგათიასი „ძველად რომ ლაზებს კოლხები ერქვათ და რომ ისინი ნამდვილად კოლხები არიან, ამაში არაფერ დაეჭვებინ, ეინც კი გაეცნობა ფაზისის, კაკუ სიოსა და ბერძენთ მფუბარე ქვეყნების მოსახლეობას". „ლაზები, — ამბობს იგივე მეზანტიელი მწერალი,—ძალიერი და მამაცი ხალხია, რომელიც ბანონის სხვა ძალიერ ხალხებზე. ისინი ფრიად ამაყობენ კოლხთა ძველი სახელწოდებით, და ალბათ არც უსაფუძვლოდ"...[5].

მაგრამ ხომ იყო არა მარტო ალმოსავლეთის, ასე ეფქვათ—რიონის კოლხეთი, არამედ დასავლეთის, ჭორეხ-ტრაპეზონტის კოლხეთიც. სწორედ ამიტომ ლაზების სახელი დაერქვა დასავლეთ კოლხების მოსახლეობასაც, თუმცა დასავლეთმა კოლხეთმა ვერ მოიპოვნა ლაზიის სახელოსნად ერთ სახელმწიფოში გაერთიანებაში.

დასავლეთ კოლხეთის მოსახლეობას ეს სახელწოდება შერჩა მთელს მომდევნო დროში ჰანების, ხალდეების სახელწოდებასთან ერთად. X საუკუნის ქართველი მწერალი ბიზანტიელი ავტორის ვამოიწმენ—„ლაზეთის ქალაქ ტრაპეზონტი", შემდეგაკი ეზაზე კა ნოხზომიერად გადმოვეცეს ასე: „ზეგრელთა ქვეყანის ქალაქი ტრაპეზონტი".

ტრაპეზონტის იმპერიის (1204-1461 წლები) ხელმწიფეებს კოსტანტინოპოლში ეწოდებდნენ „ლაზთა მბრძანებლებს", ხოლო მათს სამფლობელოს ხან ლაზიას, ხან კოლხეთს. ლაზთა ამ ტომის ისტორიული მოსახლეობის სახელებს ბერძენ-ეკეკლეკი სანიტერეოთა აკადემიკოს მარი ცნობილ „კონსტანტინოპოლი ლაზეთს ეწოდებენ თურქთის ზეგი ზღვის სანაპიროს ყველა მცხოვრებს, სამეფ-ნელეზსა და სინო